

Digitalizacija knjižnične građe u specijalnim knjižnicama

Kokalović, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:378760>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-08**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij Informatologije

Petra Kokalović

Digitalizacija knjižnične građe u specijalnim knjižnicama

Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2023.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij Informatologije

Petra Kokalović

Digitalizacija knjižnične građe u specijalnim knjižnicama

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, knjižničarstvo

Mentor: doc.dr.sc. Marija Erl Šafar

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisao/napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan/suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 5. rujna 2023.

Petra Kokalović, 0122235726

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Digitalizacija	2
2.1 Masovna digitalizacija knjiga	2
3. Digitalne knjižnice	4
3.1 Digitalizacija tiskane građe.....	5
3.2 Digitalizacija građe muzejskih knjižnica	6
4. Digitalizacija u specijalnim knjižnicama u Hrvatskoj.....	7
4.1 Knjižnica Franjevačkog samostana u Vukovaru	7
4.2 Knjižnica Filozofskog fakulteta Zagreb	8
4.3 Knjižnica Hrvatskog sabora	8
4.4 Zdravstvena knjižnica Zadar	8
4.5 Knjižnica Hrvatskog državnog arhiva	9
5. Zaključak	10
6. Popis literature	11

Sažetak

Novo, digitalno doba promijenilo je način života, ali i rada u gotovo svim ljudskim djelatnostima. Informacijske ustanove, kao one ustanove koje se moraju prilagođavati korisnicima i njihovim potrebama, također moraju biti u korak s vremenom te usvajati nova znanja i vještine. Upravo je digitalizacija jedna od najvažnijih procesa koje je novo doba donijelo, a tiče se informacijskih ustanova. Još 70-ih godina prošloga stoljeća započela je masovna digitalizacija knjiga, a samim tim i pružanje novog iskustva korisnicima. Digitalizacija knjižnične građe izrazito je važna za korisnike specijalnih knjižnica, čija građa je često u zatvorenom pristupu zbog njene osjetljivosti i važnosti. Građa koju posjeduju specijalne knjižnice od izrazitog je značaja za čitavu kulturu te ju se mora zaštititi. Upravo digitalizacija građe omogućava korisnicima pristup značajnoj, vrijednoj građi bez njenog ugrožavanja. Osim što joj korisnici mogu pristupiti bilo kada i bilo gdje, također ju mogu preuzimati u neograničenom broju, ali i uređivati, dijeliti. Cilj ovoga rada je ukazati na značaj digitalizacije knjižnične građe, s naglaskom na specijalne knjižnice čija je građa od izrazitog baštinskog značaja.

Ključne riječi: specijalne knjižnice, digitalizacija, digitalizacija knjižnične građe, baština

1. Uvod

Digitalizacija kao proces uvelike je utjecala kako na poslovanje, tako i na djelovanje informacijskih ustanova, a ponajviše knjižnica. Iako je masovna digitalizacija knjiga, odnosno pretvaranje tiskane građe u elektroničku, u svijetu započela još 1971. projektom Gutenberg, u Republici Hrvatskoj je ministarstvo prepoznalo važnost ovoga procesa tek 2006. godine. ¹Nacionalni program za digitalizaciju arhivske, knjižnične i muzejske građe pomogao je u širenju svijesti važnosti prilagođavanju novom, tehnološkom dobu. Knjižnice imaju izrazito važnu baštinsku ulogu, ali i obrazovnu. Uz pomoć svoje građe pružaju razna znanja, informacije, usluge svojim korisnicima.

Specijalne knjižnice, kao što su one u sklopu knjižnica i arhiva, posjeduju izrazito važnu i vrijednu građu, koja se nerijetko nalazi u zatvorenom pristupu. U zatvorenom pristupu je upravo zato što je ta građa stara i po nekoliko stoljeća, od izrazitog je značaja i važnosti te se s njom mora postupati oprezno. Građu je najprije potrebno zaštititi, a digitalizacija upravo to i omogućava. Građa koja je digitalizirana, zaštićena je tako da je zauvijek očuvana u elektroničkom obliku, zauvijek je dostupna, a izvornik se neće dodatno oštećivati jer je njegovo korištenje svedeno na minimum. Digitalizirana građa je dostupna korisnicima gdje god se oni nalazili, u koje god doba dana ili noći, korisnici joj mogu pristupiti. Upravo ovo omogućava fleksibilnost i mogućnost pristupa izrazito rijetkoj, vrijednoj građi. Također, korisnicima je omogućeno i neograničeno preuzimanje građe, pa čak i uređivanje, olakšano pretraživanje po nekoliko elemenata odjednom. Osim digitalizirane građe, specijalne knjižnice u Hrvatskoj omogućavaju svojim korisnicima i razne virtualne izložbe, pretraživanje kataloga i mnoge druge mogućnosti koje im je omogućila tehnologija. Na ovaj način, specijalne knjižnice se približavaju svojim korisnicima, privlače nove te što je najvažnije čuvaju baštinu te promiču njezin značaj.

---

¹ Šapro-Ficović, M. Masovna digitalizacija knjiga: utjecaj na knjižnice. 1/2(2011) ; str. 216- 250.

2. Digitalizacija

Digitalizacija se općenito definira kao pretvorba slike, teksta, zvuka ili bilo kojega trodimenzijskog oblika objekta u digitalni oblik.² Laički rečeno, možemo reći da je digitalizacija pretvaranje tiskanog oblika gradiva u digitalni. Sami postupak digitalizacije, uređaji koji se koriste u procesu ovise o vrsti građe koja se digitalizira te njezinim potrebama.

Digitalizirana građa se u pravilu sastoji od zapisanog binarnog koda kao datoteke s ili bez sažimanja podataka, koji se potom može pohranjivati, prenositi računalima i njihovim sustavima te obrađivati.

Razvojem tehnologije, ulaskom u novo, digitalno doba započela je neupitna važnost digitalizacije poslovanja u svim sektorima ljudske djelatnosti. Samim tim i informacijske su ustanove primorane prilagoditi se novom dobu te osim same digitalizacije poslovanja, digitalizirani i kulturnu baštinu, građu koju čuvaju.

Iako se sami početci digitalizacije vežu za prvu polovicu prošloga stoljeća, kada su se i počeli razvijati prvi uređaji koji su omogućavali pretvorbu tiskanih podataka u binarne formate, digitalnu komunikaciju, nije bilo značajnije primjene u poslovanjima.

Početak digitalizacije kakvu znamo danas, poglavito se veže uz pojavu World Wide Weba 1991. godine koji je omogućio do tada neviđene mogućnosti, pretraživanja, komunikacije, ali i općenito korištenja kako računala tako i drugih digitalnih uređaja.

2.1 Masovna digitalizacija knjiga

Važnost digitalizacije prepoznata je diljem svijeta pa su tako poznati i masovni projekti digitalizacije. Prvi masovni projekt digitalizacije, od mnogih, na svjetskoj razini naziva se Projektom Gutenberg, a započeo je 1971. godine.³ Cilj ovoga projekta bio je omogućiti svakome, tko posjeduje računalo, besplatan i jednostavan pristup digitalnoj inačici knjige ili teksta. Zanimljivost ovog projekta je što su digitalizirane samo knjige nad kojima je isteklo autorsko pravo ili je sam autor dao pristanak za digitalizaciju njegovog djela.

---

² Digitalizacija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68025> (2023-07-23)

³ Šapro-Ficović, M. Masovna digitalizacija knjiga: utjecaj na knjižnice. 1/2(2011) ; str. 216- 250.

Sljedeći značajniji projekt masovne digitalizacije naziva se Million Book te je osnovan 2002. godine. Ovaj projekt je omogućavao pristup digitaliziranoj građi preko servera u SAD-u, Indiji i Kini, no također se radilo na daljnjim usavršavanjima tehnikama indeksiranja, skeniranja, optičkog prepoznavanja znakova.⁴ I ovaj projekt se bavio digitalizacijom građe nad kojom su istekla autorska prava, a za građu koja je još uvijek pod autorskim pravima fokusirali su se samo na „najbolje knjige“. Za „najbolje knjige“ su smatrane sve one čiji su naslovi citirani u bibliografiji Books for College Libraries.⁵

Dvije godine nakon predstavljanja ovoga projekta i Google predstavlja svoj projekt digitalizacije knjiga, Google Books. Google se usredotočio na digitalizaciju građe velikih svjetskih knjižnica, a prva knjižnica koja je surađivala u ovom velikom projektu je ona Sveučilišta u Michiganu te je gotovo sav svoj fond (oko 7 milijuna jedinica) dala na digitalizaciju. Osim što su radili na samoj digitalizaciji, razvijali su i nove metode skeniranja, ali i rješavanju problematike veličine i oblika slova budući da su digitalne inačice radili u 430 različitih jezika.⁶

Iz kratkog opisa tri najveća projekta masovne digitalizacije knjiga, da se zaključiti da su uspješni upravo zbog suradnje informacijskih tvrtki i knjižnica. Knjižnice samostalno ne bi mogle digitalizirati čitav fond, jer je čitav proces digitalizacije gradiva izrazito financijski iscrpljujući. Dok s druge strane, knjižnice informacijskim tvrtkama omogućavaju jednostavan i brz pristup dobro uređenoj građi. Dakle, i jedna i druga strana ima koristi od projekata.

Naravno, osim samih informacijskih tvrtki i knjižnica i korisnici imaju korist od digitalizacije. Osim što im je građa uvijek dostupna, nisu ograničeni ni vremenski ni geografski. Također, digitalizacija građe omogućava i trajno pohranjivanje, ali i izmjenjivanje, prilagođavanje vlastitim potrebama korisnika.

---

⁴ Isto.

⁵ Isto.

⁶ Isto.

3. Digitalne knjižnice

Pojam digitalne knjižnice ili virtualne knjižnice odnosi se na knjižnice „bez zidova“, koje su u stalnoj interakciji na mrežnom okruženju te posjeduju zbirke elektroničke građe.⁷ Također, digitalnim knjižnicama smatramo i online zbirke digitalnih objekata provjerene kvalitete.⁸ Na digitalnu građu se primjenjuju isti kriteriji izgradnje fonda kao i za tiskanu građu, a svaka knjižnica zasebno odlučuje o tome što će digitalizirati, što nabaviti. Prije nego što se upusti u proces digitalizacije, svaka knjižnica treba proći kroz temeljite pripreme, koje se odnose na različite analize. Analiza potreba i građe, potrebe ustanove, korisnika, trendova i očekivanja zajednice, ali i analize sveukupne građe, kao i one za koju se odluče digitalizirati, kao i same izvedivosti, zahtjeva.⁹ Brojni su koraci koje je potrebno temeljito odraditi prije no što se upusti u proces digitalizacije. Upravo zbog složenosti čitavog procesa, ali i financijske iscrpnosti potrebno je temeljito odraditi svaki korak procjene, kako bi na koncu i knjižnica i korisnici maksimalno profitirali od digitalizirane građe.

Korisnici svih informacijskih ustanova imaju izuzetno važnu ulogu u gotovo svim segmentima poslovanja, rada, pa tako i digitalizaciji građe. Prije su korisnici bili samo pasivni promatrači svih poslova knjižnica, no dolaskom novih tehnologija i oni postaju aktivni sudionici. Korisnici mogu pomoći pri digitalizaciji tako da ukažu koju je to građu potrebno prvu digitalizirati, no također, sve češći su primjeri i gdje sami korisnici postaju kreatori sadržaja, novih kreativnih ideja i pristupa samom poslovanju knjižnica.¹⁰

Važnost digitalizacije knjižnica, kao i drugih informacijskih ustanova prepoznalo je i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2006. godine kada je objavilo nacionalni program. Ovaj nacionalni program se odnosi na digitalizaciju arhivske, knjižnične i muzejske građe, a zamišljen je kao projekt u kojem će najvažniji biti upravo korisnici i digitalne zbirke.¹¹ Digitalne zbirke omogućavaju veću dostupnost građi korisnicima, olakšani pristup, ali i jamstvo

---

⁷ Skoko, I., Marić Tokić, S. i Ledić, S. (2020). Utjecaj umrežena društva na knjižnice – digitalizacija knjižnične građe. *Mostariensia*, 24 (1), 109-131.

⁸ IFLA/UNESCO manifest za digitalne knjižnice (revidirana inačica potvrđena od Upravnog odbora IFLAe). 2010. // IFLA. <https://www.ifla.org/files/assets/digital-libraries/documents/ifla-unescodigital-libraries-manifesto-hr.pdf> (2023-07-24)

⁹ Priprema i planiranje projekta digitalizacije. Ministarstvo Republike Hrvatske, studeni 2007. <http://www.kultura.hr/Sudjelujte/Digitalizacija/Priprema-i-planiranje-projektadigitalizacije> (2023-07-24)

¹⁰ Usp. UNESCO/PERSIST smjernice za odabir digitalne baštine za dugoročno očuvanje. – 2. izd. 2021.// UNESCO. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1863> (2023-07-24)

¹¹ Seiter-Šverko, D.(2012) Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt „Hrvatska kulturna baština“. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*. 55, 2 ,str. 9.

da će digitalizirana kulturna baština biti trajno očuvana i dostupna što je i najvažniji segment očuvanja baštine.

Od samog početka digitalizacije kulturne baštine u Republici Hrvatskoj pa sve do danas, objavljeni su brojni projekti, zakoni, strategije i standardi koji potiču osuvremenjivanje informacijskih, kulturnih ustanova. Prema standardu za digitalne knjižnice, uvjeti za prelazak iz analogne u digitalnu knjižnicu su posjedovanje digitalne zbirke, sustava digitalne knjižnice s javno dostupnim portalom, prostora za rad osoblja te osiguravanje rada najmanje jednog djelatnika knjižnice.¹² Također, Republika Hrvatska jasno je definirala da se i ustrojstvo i samo poslovanje, upravljanje digitalnim knjižnicama i digitalnim zbirkama provodi prateći jednake zakone kao i one analogne knjižnice. Standard propisuje i usluge koje digitalne knjižnice moraju pružati svojim korisnicima. Neke od usluga su pružanje informacijskih usluga, dostava datoteka, digitalizacija na zahtjev, osiguravanje pristupa i korištenja metapodataka, skupova podataka i građe te naravno e-posudbu.¹³

3.1 Digitalizacija tiskane građe

Kada se radi o digitalizaciji općenito tiskane građe, prvi kriterij odabira je sama starost knjige ili drugog tiskanog gradiva. U Hrvatskoj se pod starom knjigom smatra ona koja je tiskana do 1835. godine, uglavnom su te knjige i vrlo rijetke pa i taj kriterij pridonosi potrebi za digitalizacijom.¹⁴ Prednost pri digitalizaciji imaju i knjige koje su tiskane neobičnim slovima, alfabetima osobito one tiskane do 17.st. Važna su i materijalna obilježja, kao što su podloga (pergamena, svila) i format, ilustracije i uvezi.¹⁵

Što se tiče kriterija autorstva, prednost pri digitalizaciji imaju djela „lijepa književnosti“ tj., prva izdanja staro klasičnih pisaca, ali i izvorna izdanja velikih pisaca. Sva djela Hrvatske lijepe književnosti se sama po sebi već smatraju kulturnim dobrom.¹⁶

Serijske publikacije iako ih u pravilu ima više, podvrgnute su većem uništenju jer se njima daje manje pozornosti kod očuvanja. Kriterij za digitalizaciju serijskih publikacija vrlo je sličan

---

¹² Standard za digitalne knjižnice. (2021.) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1836.html (2023-07-24)

¹³ Nav.dj. čl. 14.

¹⁴ Smjernice za odabir datoteka za pohranu i korištenje. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 20. studeni 2007. https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (2023-07-24)

¹⁵ Isto.

¹⁶ Isto.

onima za knjige, no ipak je prilagođen publikacijama koje se ipak razlikuju i u sadržaju i u funkciji od knjiga i ostale tiskane građe.¹⁷

3.2 Digitalizacija građe muzejskih knjižnica

Iako su najprije prednost pri digitalizaciji imali muzejski predmeti, dolaskom novog doba te promjenama potreba korisnika uviđa se sve veća važnost kako općenito knjižnica u muzejima, tako i digitalizacije knjižnične građe muzeja. Knjižnična građa muzejske knjižnice doprinosi misiji, viziji te poslanju samoga muzeja te samo zajedno tvore cjelinu. Muzejske knjižnice se suočavaju s brojnim problemima, ponajviše starost te oštećenost građe pa je samim tim i pristup korisnicima ograničen. Digitalizacija rješava ovaj problem jer osim očuvanja same građe, pruža ju na korištenje korisnicima koji mogu zatim i manipulirati njome (pohranjivati, uređivati). Temeljni cilj digitalizacije je zaštita samog izvornika i omogućavanje samoga pristupa njemu putem njegove digitalne inačice.¹⁸ Rijetke, vrijedne i stare knjige digitalizacijom dobivaju novi život, a isto se može reći i za vizualnu i zvučnu građu.¹⁹

Za razliku od tiskane građe, vizualna je financijski isplativija u pogledu digitalizacije upravo jer ne zahtijeva dodatne troškove prevođenja ili označavanja teksta, optičkog prepoznavanja teksta.²⁰

---

¹⁷ Isto.

¹⁸ Šojat-Bikić, M. (2013). Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. *Muzeologija*, (50), 17-516.

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto.

4. Digitalizacija u specijalnim knjižnicama u Hrvatskoj

Izrazito su rijetke baštinske ustanove u Hrvatskoj koje same mogu financirati digitalizaciju građe, jer čitav proces digitalizacije iziskuje velika financijska ulaganja. Iako država održava natječe u kojem se dijele potpore sufinanciranja ili potpunog financiranja digitalizacije određene građe, ne dobivaju sve ustanove prava. Velik broj baštinskih ustanova u Hrvatskoj se okrenuo privatnoj digitalizaciji, odnosno preko posrednika ArhivPRO.

ArhivPRO je privatna tvrtka koja se bavi uspostavom arhivskih sustava, digitalnih knjižnica, digitalizacije građe kulturne baštine itd.²¹

Digitalizaciju građe knjižnica, arhiva i muzeja izvode na dva načina, prema međunarodnim preporukama te preporukama i standardima Ministarstva kulture i Ureda za digitalizaciju hrvatske kulturne baštine: skeniranjem na licu mjesta i to samo u slučaju da se građa ne smije izmještati (zbog osjetljivosti) te skeniranjem u uredu.²²

Brojne baštinske ustanove su klijenti upravo ove tvrtke, a samo neki od njih su: Državni arhiv u Varaždinu, NSK, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Knjižnice grada Zagreba, Arheološki muzej Zagreb, Muzej grada Koprivnice.

4.1 Knjižnica Franjevačkog samostana u Vukovaru

Franjevački samostan u Vukovaru je uz pomoć ArhivPRO tvrtke razvio digitalni repozitorij svoje knjižnice. U digitalnom repozitoriju su digitalizirane vrijedne, značajne knjige, a osim toga stvoren je i portal za pretraživanje i pregled bibliografskih zapisa. Knjige koje posjeduje ovaj samostan izuzetno su osjetljive, potječu iz 16. stoljeća te su od velikog značaja.²³ Digitalizacija građe knjižnice samostana je bila neosporivo potrebna i važna, kako bi se zauvijek očuvala kulturna dobra Vukovarskog područja.

---

²¹ ArhivPro. <https://www.arhivpro.hr/about.html?lang=hr> (2023-07-25)

²² Isto.

²³ Župa sv. Filipa i Jakova Vukovar. <http://filipjakov-vu.com/o-nama/samostan-i-crkva-sv-filipa-i-jakova/samostanska-knjiznica-i-arhiv/> (2023-08-03)

4.2. Knjižnica Filozofskog fakulteta Zagreb

Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu se također okrenula osuvremenjivanju te je izradila svoju digitalnu knjižnicu u kojoj je moguće vršiti razne poslove. Digitalna knjižnica fakulteta je doprinijela i nastavnom i nenastavnom osoblju te naravno studentima. Omogućava obradu same građe koje neupitno ubrzava i olakšava poslovanje, internet pretraživanje i naravno prikaz digitalizirane građe.

Digitalna knjižnica sadrži i digitalnu zbirku u kojoj se nalazi brojna digitalizirana značajna građa. Digitaliziran je i govor Tadije Smičiklase u Hrvatskom saboru iz davne 1897. godine, ali i različiti popisi studenata prvih inačica Filozofskog fakulteta iz 19. stoljeća.²⁴

Velika većina digitalizirane građe u ovoj digitalnoj zbirci datira iz 19. stoljeća, a može se detaljno pogledati.

4.3 Knjižnica Hrvatskog sabora

Kao i prethodne knjižnice i knjižnica Hrvatskog sabora posjeduje svoju digitalnu inačicu te pruža mogućnost obrade, internet pretraživanja, detaljni prikaz digitalizirane građe i kataloga. Iako je knjižnica zatvorenog tipa, digitalna inačica pruža slobodan pristup digitaliziranoj građi različite tematike. Knjižnica na mjesečnom nivou objavljuje bilten novih naslova knjiga koje je nabavila što samo pokazuje da se konstantno radi na daljnjem razvoju knjižnice.²⁵

Digitalna knjižnica omogućava pretraživanje i pristup zbirkama i digitalnim izvorima raznolike tematike. Omogućava pretraživanje nekoliko baza odjednom te povezivanje sa sadržajem članaka i izvora.²⁶

4.4 Zdravstvena knjižnica Zadar

Zdravstvena knjižnica Zadar je općeoznanstvena te kao takva posjeduje građu iz različitih područja ljudskog znanja²⁷. Njezin fond broji mnoga rijetka i stara djela te upravo zbog osjetljivosti građe nije ju moguće davati korisnicima na korištenje, a to se protivi temeljnim načelima knjižnice. Digitalizacija građe je bila neizbježna te je sam proces započeo još 2010. godine. Stvoren je digitalni repozitorij u kojem se mogu pronaći sve vrste građe od knjiga,

---

²⁴ Virtualna zbirka Filozofskog fakulteta Zagreb. <https://unizg.eindigo.net/?pc=i&id=29684> (2023-08-01)

²⁵ Knjižnica Hrvatskog sabora. <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/ustrojstvo-sabora/knjiznica> (2023-08-03)

²⁶ Isto.

²⁷ Zdravstvena knjižnica Zadar. <http://dikaz.zkzd.hr/?site=2> (2023-07-25)

razglednica, fotografija, serijskih publikacija pa sve do rukopisa, kartografske građe i sitnog tiska.²⁸

Digitalni repozitorij omogućava pretraživanje građe po autoru, naslovu, ali i bilo kojoj riječi u tekstu te tako značajno olakšava pretraživanje, a osim toga može se i preuzeti u pdf formatu.²⁹ Građa je podijeljena prema zbirka koje se mogu pronaći i u analognoj knjižnici, a činjenicu da knjižnica ima velik i značajan fond dokazuje to da su zbirke podijeljene u podzbirke.

Projekt digitalizacije, koji je započeo 2010. godine odvijao se u fazama, a najprije je digitalizirana najstarija građa koja datira iz 16. i 17. stoljeća, kao i 33 jedinice Grafičke zbirke.³⁰

4.5 Knjižnica Hrvatskog državnog arhiva

Knjižnica Hrvatskog državnog arhiva posjeduje fond od oko 90 000 knjiga, 70 000 serijskih publikacija, mnoštvo referentnih zbirki, a namijenjena je djelatnicima znanstveno-istraživačkih radova, ali i vanjskim korisnicima koji su upisani u samu evidenciju Hrvatskog državnog arhiva.³¹ Najveću vrijednost u fondu ove specijalne knjižnice imaju knjige tiskane u Hrvatskoj od 18. stoljeća, te one tiskane diljem Europe u 16. i 17. stoljeću.³²

Knjižnica posebnu pozornost pridaje digitalizaciji građe, dostupnosti korisnicima pa tako digitalizira i objavljuje na Hrčku razna periodička izdanja vlastitog arhiva, ali i drugih.³³

---

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Isto.

³¹ Hrvatski državni arhiv – Integrirani knjižnični sustav. (2021.) <https://iks.nsk.hr/hrvatski-drzavni-arhiv/> (2023-08-03)

³² Isto.

³³ Kesegić, B. i Martek, A. (2014). Knjižnica Hrvatskog državnog arhiva jučer, danas, sutra. Arhivski vjesnik, 57 (1), 187-211.

5. Zaključak

Svakodnevnim razvojem tehnologija mijenja se način na koji čovjek živi, ali i radi. Digitalizacija, dolazak novog modernog doba mijenja čovjekove potrebe te unaprjeđuje dosadašnja znanja. Tehnološki razvitak utjecao je na sve sektore ljudske djelatnosti, pa se samim tim ni informacijske ustanove nisu mogle oduprijeti novim načinima poslovanja, pružanja usluga korisnicima. Prvi poznatiji projekt digitalizacije knjiga datira još iz 70-ih godina prošloga stoljeća, a nazvan je Gutenberg. Provođenjem upravo ovoga projekta, korisnicima se omogućilo jednostavan i besplatan pristup digitalnoj inačici knjige. Svatko tko je imao računalo mogao je pristupiti digitaliziranoj građi. Digitalizacija i knjiže i knjižnične građe samo se s godinama usavršavala te je postajala sve prepoznatija potreba za istim.

Važnost digitalizacije građe informacijskih ustanova prepoznalo je i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2006. kada je objavilo nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe. Ovaj program je potaknuo brojne informacijske ustanove da pruže svojim korisnicima novo korisničko iskustvo. Od sveučilišnih knjižnica, pa sve do muzejskih i arhivskih gotovo svakodnevno se radi na digitalizaciji građe.

Upravo digitalizirana građa omogućava ne samo, očuvanje izvornika već i olakšani, brži pristup samoj građi. Digitalizirana građa se može preuzimati, dijeliti, ali i uređivati. Pristupiti joj se može neovisno o geografskoj lokaciji, kako korisnika tako i građe. Nove tehnologije koje su omogućile samu digitalizaciju, omogućavaju pristup brojnoj građi koja do trenutka digitalizacije nije mogla biti dana na korištenje korisnicima upravo zbog njezine osjetljivosti, vrijednosti i važnosti. Digitalizacija je proces koji ne samo da omogućava pretvaranje tiskane građe u elektroničku, nego i omogućava neovisnost korisnika o radnom vremenu knjižnice, širenje znanja, spoznaja korisnika korištenjem čitavog fonda knjižnice u bilo koje doba dana, godine.

6. Popis literature

1. ArhivPro. <https://www.arhivpro.hr/about.html?lang=hr> (2023-07-25)
2. Hrvatski državni arhiv – Integrirani knjižnični sustav. (2021.)
<https://iks.nsk.hr/hrvatski-drzavni-arhiv/> (2023-08-03)
3. IFLA/UNESCO manifest za digitalne knjižnice (revidirana inačica potvrđena od Upravnog odbora IFLAe). 2010. // IFLA. <https://www.ifla.org/files/assets/digital-libraries/documents/ifla-unescodigital-libraries-manifesto-hr.pdf> (2023-07-24)
4. Kesegić, B. i Martek, A. (2014). Knjižnica Hrvatskog državnog arhiva jučer, danas, sutra. Arhivski vjesnik, 57 (1), 187-211.
5. Knjižnica Hrvatskog sabora. <https://www.sabor.hr/hr/o-saboru/ustrojstvo-sabora/knjiznica> (2023-08-03)
6. Digitalizacija. // Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=68025> (2023-07-23)
7. Priprema i planiranje projekta digitalizacije. Ministarstvo Republike Hrvatske, studeni 2007. <http://www.kultura.hr/Sudjelujte/Digitalizacija/Priprema-i-planiranje-projektadigitalizacije>
8. Seiter-Šverko, D.(2012) Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt „Hrvatska kulturna baština“. Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 55, 2 ,str. 9
9. Skoko, I., Marić Tokić, S. i Ledić, S. (2020). Utjecaj umrežena društva na knjižnice – digitalizacija knjižnične građe. Mostariensia, 24 (1), 109-131.
10. Smjernice za odabir datoteka za pohranu i korištenje. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, 20. studeni 2007. https://bib.irb.hr/datoteka/590089.smjernice_odabir.pdf (2023-07-24)
11. Standard za digitalne knjižnice. (2021.)
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_09_103_1836.html (2023-07-24)
12. Šapro-Ficović, M. Masovna digitalizacija knjiga: utjecaj na knjižnice. 1/2(2011) ; str. 216- 250
13. Šojat-Bikić, M. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku : Odabir građe za digitalizaciju. // Muzeologija 50(2013), str. 119.

14. UNESCO/PERSIST smjernice za odabir digitalne baštine za dugoročno očuvanje. – 2. izd. 2021.// UNESCO. <https://repository.ifla.org/handle/123456789/1863> (2023-07-24)
15. Virtualna zbirka Filozofskog fakulteta Zagreb.
<https://unizg.eindigo.net/?pc=i&id=29684> (2023-08-01)
16. Zdravstvena knjižnica Zadar. <http://dikaz.zkzd.hr/?site=2> (2023-08-03)
17. Župa sv. Filipa i Jakova Vukovar. <http://filipjakov-vu.com/o-nama/samostan-i-crkva-sv-filipa-i-jakova/samostanska-knjiznica-i-arhiv/> (2023-08-03)